

การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาล
ของกลุ่มสตรีกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น
Lifelong Learning Development in the Context of Good
Governance Principles among Women Groups under
Women's Development Fund Scheme, Khon Kaen Province.

วิไลวัจส์ ฤๅษณะภูติ², ภูวนิดา คุณผลิน³, ลักขณา อินทร์บึง⁴,

นุชธิดา โยลัย⁵ และ ทศนีพร วงชมภู⁶

Wilaiwatt Grisanaputi², Poowanida Kunpalin³, Lakkana Inbueng⁴,

Nuchtida Yolai⁵ and Tasaneeporn Wongchompu⁶

²⁻⁵มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²⁻⁵North Eastern University

⁶นักวิจัยอิสระ

⁶Independent researchers

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methodology) การวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มสตรีกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ประธานกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลและจังหวัด ใช้ 8 อำเภอ 10 หมู่บ้าน ในจังหวัดขอนแก่น จำนวนผู้ให้ข้อมูล หมู่บ้านละ 18 ราย ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น. ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(Content Analysis) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ กลุ่มสตรีที่เข้าร่วมประชุมวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 40 ราย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเครซีและมอร์แกน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้อย่างมีเครือข่ายในการเรียนรู้ ได้แก่ เรียนรู้เพื่อรู้ เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ เรียนรู้เพื่อจะอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มสตรีที่เข้าร่วมประชุมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีผลต่อตัวเองด้านทักษะ เทคนิคในการผลิต มีผลต่อบุคคลในครอบครัว ช่วยผลิต การร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้น มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

คำสำคัญ : การเรียนรู้ตลอดชีวิต บทบาทสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

ABSTRACT

This research aimed to study situation, problems of lifelong learning and lifelong learning development in the context of women's governance under Women's Development Fund in Khon Kean province. The research methodology was qualitative and quantitative research. In qualitative study, the target group consisted of women in Women's Development Fund, community development officers, community leader, local government officers, chairpersons of Women's Development Fund from 8 districts 10 villages. There were 18 informants from each village. Content analysis was employed. In quantitative study, the population consisted of 40 women participating in the conference on lifelong learning development and 36 samples. Sample identification used the Krecjie and Morgan table. Statistical methods used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings showed that the situation of lifelong learning was continuous and had a learning network such as learning to learn, learning to perform, learning to live together, and learning to change. The problems of lifelong learning were lack of public relation and lack of monitoring and evaluation. Women who attended the lifelong learning meeting had their technical skills in production, which help the family in production and marketing. Joint activities with the greater community were also associated with stronger social community.

Keywords: Lifelong learning, Women's Roles, Women's Development Fund

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีความสุข ปลอดภัยในชีวิต ต้องมีการพัฒนาทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชายหญิง กลุ่มเยาวชน คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ผู้ยากจน คนชายขอบ กรณีกลุ่มสตรี ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าบุคคลกลุ่มต่าง ๆ จะต้องได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ สังคมไทยเป็นสังคมที่สตรีเป็นจำนวนมากเกินครึ่งของสัดส่วนประชากรทั้งประเทศ และสตรีเป็นเพศที่แบกรับภาระและการเผชิญหน้ากับปัญหา ต่าง ๆ เช่น ปัญหาการถูกรังแก ความรุนแรง การเลือกปฏิบัติ ความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรม ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากได้เกิดขึ้นกับตนเองแล้วยังเชื่อมโยงไปสู่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมประเทศชาติอีกด้วย (เอกสารพลังผู้หญิง สร้างสรรค์ประเทศไทย, 2555) ประการสำคัญสตรีมีจุดแข็งหลายด้าน อาทิ เช่น ความละเอียดลออ ความประณีตประณีต ความรอบคอบ ความสามารถในการออม ความเข้าใจปัญหา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจโลกอย่างยั่งยืนและมั่นคง ถ้าหากมีการมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ (Empowerment) และการสร้างเครือข่าย (Partnership) ของสตรีในระยะยาว สตรีต้องไม่ถูกมองว่าเป็นเพศที่ได้รับความช่วยเหลือ แต่สตรีจะก้าวขึ้นมาเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจโลกไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้ (คำกล่าวนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในการประชุม World Economic Forum, 7 มกราคม 2555 ณ เมือง ดาวอส ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์)

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลซึ่งมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีนโยบายในการพัฒนาบทบาทสตรีให้มีศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ให้มากยิ่งขึ้น จึงได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เพื่อยกระดับและเสริมสร้างศักยภาพสตรี สร้างสังคมเสมอภาค เป็นสังคมสร้างสรรค์และสันติสุข (คู่มือกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบล และจังหวัด, 2555) ดังนั้นกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จึงได้ริเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นแหล่งเงินที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบทบาทสตรีให้มีศักยภาพ และให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยจัดสรรเงินให้กองทุนเฉลี่ย จังหวัดละ 100 ล้านบาท ในด้านการปฏิบัติ

ติเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมให้สตรีรวมกลุ่มจดทะเบียน กลุ่มละ 5 คน สามารถกู้ยืมเงินมาพัฒนาศักยภาพสตรี พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตสตรี และพัฒนาองค์กรได้ (จุลสารกองทุนพัฒนามาบทบาทสตรี, 2556)

กองทุนพัฒนามาบทบาทสตรีได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการกองทุนพัฒนามาบทบาทสตรี กล่าวคือ กลุ่มสตรีที่มีการกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาอาชีพในปี พ.ศ. 2556 จนถึงปี พ.ศ. 2559 โดยต้องส่งเงินคืนภายใน 2 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.0 ต่อปี ภายใน 1 ปี ต้องคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย แต่กลุ่มสตรีที่กู้ยืมเงินในปี พ.ศ. 2560 ต้องส่งเงินต้นภายใน 1 ปี และภายใน 6 เดือน ต้องคืนเงินกู้ครึ่งหนึ่ง หมวดเงินทุนหมุนเวียนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60 จากเดิมร้อยละ 80 ของเงินกองทุน ดอกเบี้ยลดลงเป็นร้อยละ 2.0 ต่อปี หมวดเงินอุดหนุนให้ฟรี เงินทุนลดลงเหลือร้อยละ 5 จากเดิมร้อยละ 20 ของเงินกองทุน การพัฒนาศักยภาพสตรี สามารถเขียนโครงการได้โดยคำแนะนำภายในกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายนอกหมู่บ้าน การพัฒนาอาชีพเสริม บางกลุ่มประสบผลสำเร็จ มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน, 11 สิงหาคม 2560)

อย่างไรก็ดีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว กลุ่มสตรีและชุมชน ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงจะทำให้การพัฒนาบรรลุผลสำเร็จได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ ความรู้ ทักษะและเจตคติของบุคคลจากการเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนต่าง ๆ และสามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาตนเอง (อนันต์ งามสะอาด, 2553) สอดคล้องกับ กล้า สมตะกุล (2551) อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่เกิดจนตาย จากบุคคลหรือสถาบันใดๆ โดยสามารถจะเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือความบังเอิญก็ได้ ทั้งนี้ทำให้นุคนั้นเกิดการพัฒนาตนเอง จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติจริง การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557. ออนไลน์)

จังหวัดขอนแก่น เป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นศูนย์กลางของการคมนาคม ขนส่ง การศึกษา การแพทย์ การสาธารณสุข และการบริหาร ประกอบด้วย 26 อำเภอ 198 ตำบล 2,331 หมู่บ้าน และ 389 ชุมชน ได้รับจัดสรรเงินงบประมาณในการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2556 เป็นเงินทั้งหมด 130 ล้านบาท ประเภทเงินอุดหนุนได้รับการอนุมัติ 157 โครงการ คิดเป็นเงิน 1,500,694 บาท ประเภทเงินทุนหมุนเวียนอนุมัติ 1,370 โครงการ เป็นเงิน 91,950,852 บาท (รายงานสรุปแบบเสนอโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น, 2557) จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า กลุ่มสตรีที่กู้เงินจากเงินทุนหมุนเวียนมาประกอบอาชีพ ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่ กลุ่มผลิตอาหารสำเร็จรูปปลาร้าบอง ทongs เครื่องสมุนไพร กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าและสกรีนเสื้อ ตลอดจนกลุ่มนวดแผนไทย กรรมการกลุ่มบางกลุ่มเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ มีการสอนกันเอง มีการสังเกตลดลดการทอผ้าแล้วนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะเดียวกันก็มีเครือข่ายให้ความรู้ การบริหารจัดการกลุ่มใช้หลักธรรมาภิบาล แต่ได้ประสบปัญหาหลายด้าน บางกลุ่มขาดการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีปัญหาด้านการตลาดทำให้เป็นอุปสรรคในการขายผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านงบประมาณ การจัดการกลุ่ม กลุ่มที่กู้เงินอุดหนุน เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพสตรี พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต บางรายบางกลุ่มยังไม่สามารถที่จะเขียนโครงการขอรับทุนด้วยตนเองได้ ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดฝึกอบรม ถึงแม้กรรมการบางกลุ่มบางรายจะเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์ แต่ก็ยังมีปัญหายังไม่เข้าใจความหมายเกี่ยวกับเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตคืออะไร หมายถึงอะไร ควรทำอย่างไร บางกลุ่มยังขาดการติดตามประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่ยู้ม

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสตรีในบริบทของธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและสามารถที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อที่จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง วิธีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในระบบ และนอกระบบ ประกอบด้วย การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม และการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้เพื่อรู้ หมายถึง วิธีการและเทคนิคที่กลุ่มได้เรียนรู้จากการแนะนำ สักสอน และการสังเกต

การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ หมายถึง เมื่อมีความรู้แล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่อย่างไร

การเรียนรู้เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง การทำงานร่วมกับคนอื่นได้

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง สามารถพึ่งตนเองได้ มีทักษะ เทคนิคอาชีพ มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม (เอื้อมพร ทองกระจาย, 2558)

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคุ้มค่า

ด้านนิติธรรม หมายถึง ระเบียบข้อบังคับที่เป็นธรรม ชุมชนสามารถยอมรับ

ด้านคุณธรรม หมายถึง ความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ยึดหลักความถูกต้องให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด

ด้านความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ร่วมแสดงความคิดเห็น
รับข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมตัดสินใจ

ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในหน้าที่ต้องปฏิบัติ ปฏิบัติตาม
หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ด้านความคุ้มค่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีจำกัด ให้เป็น
ประโยชน์ มีความคุ้มค่า การวิจัยนี้เน้นด้านความโปร่งใส (สถาบันพระปกเกล้า, 2546)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ (Mixed Methodology) ส่วนใหญ่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้ในการ
ประเมินผลโครงการก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้
ตลอดชีวิตของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในบริบทของธรรมาภิบาลจังหวัด
ขอนแก่น

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มสตรี สมาชิกกลุ่มสตรี ผู้นำชุมชน นักพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับตำบล
และระดับจังหวัด

การเลือกข้อมูล เลือกโดยกระจายตามสถานภาพและกิจกรรมกลุ่มสตรีได้เลือก
จากหมวดเงินอุดหนุน 5 หมู่บ้าน 5 กลุ่ม หมวดเงินอุดหนุนหมุนเวียน 5 หมู่บ้าน 5 กลุ่ม
รวมทั้งหมดเป็นจำนวน 10 กลุ่ม ในพื้นที่ 8 อำเภอ เลือกกลุ่มละ 18 คน 10 กลุ่ม จำนวน
ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 180 คน ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวนผู้ให้ข้อมูลขึ้นกับความ
เหมาะสมของสถานการณ์ (ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

ประเด็นที่ทำการศึกษา ได้แก่ สภาพ ปัญหา และการพัฒนาการเรียนรู้ตลอด
ชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น

พื้นที่ทำการวิจัย ได้เลือกพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่ศึกษา เลือกแบบ
เจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากจังหวัดขอนแก่น ได้รับเงินสนับสนุน 130
ล้านบาท ซึ่งมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ประกอบด้วย อำเภออุบลรัตน์ อำเภอบ้านไผ่

อำเภอเขาสวนกวาง อำเภอพล อำเภอโนนศิลา อำเภอหนองเรือ อำเภอชนบท และ
อำเภอเมืองขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
(Semi-Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์บริบทชุมชน แนวทางการสัมภาษณ์
(Interview guide) เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) แนวทางการสนทนา
กลุ่ม (Focus group discussion guideline) เพื่อยืนยันข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล
ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (ลำเจียร จันทิมาธร, 2547)

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของข้อมูลในแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์
การแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.26-4.00 ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.25 ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ย 1.76-2.50 ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.75 ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มสตรีที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต วันที่ 19 มีนาคม 2558 จำนวน 40 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน
กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเคจซีและมอร์แกน (ทิพย์ฯ กิจวิจารณ์,
2559)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Try Out) จำนวน 30 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้ พบว่า เดิมกรรมกรกลุ่มสตรียังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพสตรี การจัดทำแผนและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้า การย้อมผ้าหมักโคลน และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำอาหารสำเร็จรูป ปลาร้าทรงเครื่องสมุนไพร ตลอดจนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมัดหมี่ ต่อมาได้เกิดการเรียนรู้เพื่อรู้ โดยประธานกลุ่มสตรี ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบล ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ วิธีการจัดฝึกอบรมการเขียนโครงการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังคำกล่าวของ นางกานต์ หาดิ (นามสมมติ) ประธานกรรม อายุ 52 ปี ว่า “.....การฝึกอบรมการเขียนโครงการครั้งแรก มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล ได้ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับวิธีการจัดการฝึกอบรมการเขียนโครงการ.....” ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้

นอกจากการให้คำปรึกษาแนะนำของผู้รู้แล้ว กลุ่มสตรียังได้ใช้วิธีการสังเกต เพื่อเรียนรู้เพื่อรู้ เช่น การสังเกตที่มารดาหรือตายายตัวเอง ทอผ้าไหมมัดหมี่ การสังเกตเป็นการเก็บเกี่ยวความรู้ ดังคำกล่าวของ นางจันทร์ คำจันทร์ (นามสมมติ) ประธานกลุ่มสตรี อายุ 44 ปี ว่า “.....มีความสนใจการทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก ๆ โดยสังเกตที่แม่ทอผ้าไหม ทั้งย่า ยาย บรรพบุรุษ ได้ทอผ้าไหม เมื่อโตขึ้น แม่และยายได้สอนวิธีทอผ้า..... เมื่อเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้รู้จะสอนในกลุ่ม และมีเครือข่ายนอกกลุ่ม สอนการแปรรูป ส่วนการสร้างลวดลาย สีสัน ได้จากการสังเกต เช่น สังเกตในงานขายสินค้า สังเกตจากข้อมูล โทรศัพท์ จากรูปภาพ เมื่อเห็นลวดลายสวย ๆ ก็จะจดจำไว้.....” ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้โดยการสังเกต

1.2 ด้านการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติ พบว่า ภายหลังจากการเรียนรู้เพื่อรู้แล้ว กลุ่มสตรีได้นำความรู้และประสบการณ์มาปฏิบัติ กรณีการจัดฝึกอบรมการเขียนโครงการ การจัดทำแผนพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพสตรี เมื่อมีความรู้แล้ว ได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ปฏิบัติ นับตั้งแต่การจัดหาผู้เข้าร่วมฝึกอบรม สถานที่ วิทยากร

การประเมินผลการอบรม ฯลฯ ดังคำกล่าวของ นางอุรึก กันยา (นามสมมติ) ประธานกรรมการกลุ่ม อายุ 31 ปี ว่า “.....เมื่อกลุ่มสตรีมีความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมการเขียนโครงการแล้ว สมาชิกกลุ่มก็จะสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาจัดฝึกอบรมด้วยตนเองได้ การจัดการเงินเป็นไปด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายดี เป็นการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ...” กรณีการเรียนรู้จากการสังเกตได้นำวิธีการสังเกตซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้มาใช้ในการปฏิบัติ เช่น การสังเกตการออกแบบลายขีด สังเกตปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เห็นลายน้ำไหล แสงพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้า การฉลองพระองค์ ก็จะจำนำมาซึ่งการปฏิบัติ ดังคำกล่าวของนางอนงค์ คงที่ (นามสมมติ) อายุ 48 ปี ว่า “.....การออกแบบลายขีดต่าง ๆ ใช้วิธีการจำ การสังเกต เช่น สังเกตปรากฏการณ์น้ำไหล เห็นพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้า สีสวยสด ก็จะจำมาออกแบบลายขีด ลายหมี่ บางลายเห็นสมเด็จพระเทพฯ ฉลองพระองค์ ด้วยเสื้อผ้าลายขีดที่สวยงาม ก็จะนำมาออกแบบ เรียกว่า “.....ลายขอพระเทพฯ.....”

1.3 ด้านการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันหรือร่วมกิจกรรม พบว่า หลังจากที่กลุ่มสตรีได้เรียนรู้เพื่อรู้ เรียนรู้เพื่อการปฏิบัติแล้ว ได้มีการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันหรือร่วมกิจกรรมกันต่อไป โดยได้ร่วมกิจกรรม เป็นกรรมการฝึกอบรมการเขียนโครงการได้ ดังคำกล่าวของ นางกานต์ หาดิ (นามสมมติ) ประธานกรรมการ อายุ 52 ปี “.....การเรียนรู้ตลอดชีวิต สำคัญมาก แรก ๆ กรรมการกลุ่มยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการ แต่ได้รับคำแนะนำให้ร่วมกันปฏิบัติ โดยมีประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลเมื่อจัดฝึกอบรมครั้งที่สองแล้ว กรรมการกลุ่มได้มีประสบการณ์ มีความสามารถที่จะเป็นกรรมการ ร่วมกิจกรรมกัน จัดประชุมอบรมการเขียนโครงการได้ และทุกคนมีส่วนร่วมอย่างดี มีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล.....” เรียกว่ามีการเรียนรู้เพื่อร่วมกิจกรรม โดยมีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสในบริบทธรรมาภิบาลนั่นเอง

1.4 ด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบว่า กรรมการกลุ่มสตรี สมาชิกกลุ่มสตรี หลังจากได้เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ เรียนรู้เพื่อร่วมกิจกรรมแล้ว สุดท้ายการเรียนรู้ก็คือ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงหลายระดับ ทั้งการเปลี่ยนแปลงตนเองและมีอิทธิพลต่อการ

เปลี่ยนแปลงบุคคลในครอบครัว และบุคคลในชุมชนอีกด้วย ในด้านตนเอง กรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม มีทักษะในการเขียนโครงการฝึกอบรมมากขึ้น สามารถจัดฝึกอบรมให้แก่สตรี เรื่องการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุน บางรายสามารถเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการเขียนโครงการได้ ในกลุ่มสตรีตัดเย็บเสื้อผ้าและสกรีนเสื้อ ได้มีทักษะและเทคนิคการสกรีนเสื้อดีขึ้น ขณะที่กลุ่มสตรีผลิตอาหารสำเร็จรูปปลาข้าวบงทรงเครื่องสมุนไพรสามารถผลิตปลาข้าวบงทรงเครื่องสมุนไพรได้อย่างถูกสุขอนามัย เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ มีการทำบัญชีรับจ่าย มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

นอกจากจะเปลี่ยนแปลงตนเองแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อบุคคลในครอบครัว กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวจะมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ ต้นตะไค้ ต้นมะกรูด ไว้สำหรับเป็นสมุนไพรในการทำปลาข้าวบงทรงเครื่องสมุนไพร ในกลุ่มสตรีอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าไหมมัดหมี่ ลูกหลานในครอบครัวมีความสนใจในการทอผ้า การเลือกสีส้น ทั้งช่วยทอผ้า บุตรสาวที่ทำงานแล้วได้มีส่วนช่วยหาตลาดขายผ้าไหม ทั้งการรับคำสั่งการผลิตจากแหล่งอื่นๆ อีกด้วย

อิทธิพลของบุคคลในชุมชน กลุ่มสตรีที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการเรียนรู้ด้านการเปลี่ยนแปลง ก่อนการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ทักษะเทคนิคในการประกอบอาชีพยังมีน้อย เช่น การย้อมผ้าฝ้ายหมักโคลน การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ยังขาดประสบการณ์ในการพัฒนาศักยภาพบุคคล หลังจากที่ได้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการ กรรมการกลุ่มสตรีและสมาชิกกลุ่มได้รับความรู้และประสบการณ์ รู้จักวิธีการสร้างเครือข่าย ซึ่งมีอิทธิพลต่อเพื่อนและญาติพี่น้องในชุมชน ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในบริบทของธรรมาภิบาล กล่าวคือ มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของความคิดเห็นกลุ่มสตรีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อนและหลังการประชุมเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มสตรีกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (n = 36)

รายชื่อกลุ่มสตรี	ก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ				หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ			
	เรียนรู้เพื่อรู้	เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ	เรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน	เรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลง	เรียนรู้เพื่อรู้	เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ	เรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน	เรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลง
1. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอำเภออุบลรัตน์	2	7	2	4	20	33	28	30
2. การจัดทำแผนและฝึกทักษะเทคนิคการเขียนโครงการแก่สมาชิกกองทุนอำเภอบ้านฝาง	3	2	1	3	25	28	30	33
3. การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการพัฒนาบทบาทสตรี อำเภอเขาสวนกวาง	5	3	5	7	22	20	25	24
4. การอบรมซ่อมผ้าหมักโคลนอำเภอพล	7	8	5	7	25	27	28	30
5. การพัฒนาศักยภาพเยาวชนสตรี “ผู้นำดีของสังคม” อำเภอบ้านฝาง	3	4	5	4	21	33	25	36
6. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนาคู	5	4	11	8	24	25	28	30
7. ปลายข้าวทองเครื่องสมุนไพร อำเภอชนบท	8	4	10	14	25	27	29	33
8. การตัดเย็บเสื้อผ้าและสกรีนเสื้อ อำเภอหนองเรือ	9	10	14	8	29	24	22	27

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นของกลุ่มสตรีก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ
การเฝ้าระวังการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนา
บทบาทที่มีผลต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ผลต่อตัวเอง				ผลต่อครอบครัว				ผลต่อชุมชน			
	ก่อน ประชุม		หลังประชุม		ก่อน ประชุม		หลังประชุม		ก่อน ประชุม		หลัง ประชุม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้	1.98	0.25	2.80	0.29	1.14	0.33	2.63	0.26	1.58	0.65	2.88	0.25
2. ด้านการเรียนรู้เพื่อ	1.14	0.58	2.94	0.99	1.22	0.97	2.65	0.28	1.87	0.88	3.00	0.28
การเปลี่ยนแปลง												
3. ด้านการเรียนรู้ที่จะ	1.55	0.71	2.69	0.14	1.45	0.28	3.07	0.21	1.71	0.33	3.49	0.21
อยู่ร่วมกัน												
4. ด้านการเรียนรู้เพื่อ	1.88	0.47	2.63	0.25	1.77	0.93	3.29	0.20	1.74	0.19	2.81	0.20
การเปลี่ยนแปลง												
โดยรวม	1.64	0.38	2.77	0.14	1.40	0.28	2.91	0.32	1.73	0.12	3.05	0.31

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นของสตรี เรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีผลต่อตนเอง
ครอบครัว ชุมชน (n = 36) หลังการฝึกอบรม

การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็นต่อ ตัวเอง				ระดับความคิดเห็นต่อ ครอบครัว				ระดับความคิดเห็นต่อ ชุมชน			
	$\bar{X}$	S.D	แปล ผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D	แปล ผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D	แปล ผล	ลำดับ
1. ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้	2.80	0.29	มาก	2	2.13	0.26	มาก	4	2.88	0.25	มาก	3
2. ด้านการเรียนรู้เพื่อ	2.94	0.99	มาก	1	2.65	0.28	มาก	3	3.00	0.28	มาก	2
การเปลี่ยนแปลง												
3. ด้านการเรียนรู้ที่จะ	2.69	0.14	มาก	3	3.07	0.21	มาก	2	3.44	0.26	มาก	1
อยู่ร่วมกัน											ที่สุด	
4. ด้านการเรียนรู้เพื่อ	2.63	0.25	มาก	4	3.29	0.20	มาก	1	2.81	0.26	มาก	4
การเปลี่ยนแปลง							ที่สุด					
รวม	2.77	0.29	มาก	-	2.91	0.17	มาก	-	3.03	0.17	มาก	-

ปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อร่วมกิจกรรม และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง หากด้านใดด้านหนึ่งมีปัญหา ก็จะเชื่อมโยงให้การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ประสบปัญหาด้วย ซึ่งพบว่า กลุ่มสตรีที่เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการเขียนโครงการ สตรีบางรายอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ แต่ประสงค์ที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อรับความรู้ด้วยการได้ยิน ได้ฟัง ทำให้มีปัญหาการนำความรู้ไปปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษร ประการสำคัญ กรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มบางรายยังไม่เข้าใจคำว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต คืออะไร ควรทำอย่างไรบ้าง บางกลุ่มสถานที่ฝึกอบรมมีบริเวณพื้นที่น้อย เป็นศาลากลางบ้าน หลังการประชุมอบรมแล้ว ขาดการติดตามและประเมินผล กลุ่มสตรียอมผ้าฝ้ายหมักโคลน มีปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่ม ได้แก่ ปัญหาการตลาดไม่กว้างไกล ขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาก ขาดการเพิ่มรายได้ กลุ่มประสบปัญหาในเรื่องการเรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทั้งเงินการผลิตมีไม่เพียงพอต่อการผลิต ส่งผลให้การเรียนรู้ด้านกิจกรรมอยู่ในวงจำกัด บางกลุ่มไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย จึงไม่สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้กิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพเยาวชนสตรี “ผู้คนดีของสังคม” ได้มีปัญหาด้านการเรียนรู้เนื่องจากเยาวชนไม่ได้อยู่ในพื้นที่ ส่วนใหญ่ได้แยกย้ายไปศึกษาต่อ หรือไปทำงานพื้นที่อื่น จึงไม่ทำให้สามารถจะทราบถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้ได้ สมาชิกกลุ่มนี้มีอายุมาก การเดินทางไม่สะดวกและสมาชิกสำหรับกลุ่มนวดแผนไทย ไม่มีลักษณะของการเป็นกลุ่ม ขาดการเรียนรู้เพื่อรู้ พบว่า ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการเปลี่ยนแปลง สามารถเป็นวิทยากรได้เฉพาะประธานกลุ่มสตรีเท่านั้น ความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจไม่มี การสนทนากลุ่มช่วงเดือนเมษายน 2558 ณ ที่ในพื้นที่ กลุ่มละ 7 คน ประกอบด้วย กรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล เพื่อยืนยันข้อมูลก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรีกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดขอนแก่น

หลังจากการสนทนากลุ่มผู้รู้เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีและจากการสัมภาษณ์เจาะลึก สรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตกลุ่มสตรีที่เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ กรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มบางรายการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้มีผลต่อตนเอง และมีอิทธิพลต่อครอบครัว และชุมชน มีทักษะเทคนิคในการผลิต มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้น มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม มีความโปร่งใสในบริบทธรรมาภิบาล ความสัมพันธ์ทางสังคมดีขึ้น นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้การตลาดไม่กว้างไกล ขาดการเพิ่มมูลค่าการผลิตภัณฑ์ ขาดการประเมินผลโครงการ และขาดงบประมาณในการผลิต

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ จึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มสตรีอนุรักษนิยมมีปัญหาต่อการทอผ้าไหมมัดหมี่ บ้านหนองกง ตำบลปลาหมอ อำเภอนาคู จังหวัดขอนแก่น พบว่ากลุ่มนี้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่เด็ก ด้านการทอผ้า สนใจการทอผ้ามาตั้งแต่อายุได้ 10 ขวบ มีการสังเกต จดจำ ทำตามแม่และยาย เมื่อประธานกรรมการไปร่วมประชุมหลาย ๆ แห่ง เมื่อกลับถึงบ้านจะเล่าสิ่งที่ไปได้ยิน ได้ฟังมาให้กรรมการกลุ่มฟัง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากเครือข่ายภายนอก และเป็นการสร้างเครือข่ายภายนอกก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง บนความพอเพียง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น สามารถเริ่มได้ตั้งแต่มีการสังเกต การจดจำ การร่วมกิจกรรม การเข้าร่วมประชุม มีการสร้างเครือข่าย มีการพัฒนาต่อยอดความรู้ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มานิตย์ ซาซียะ (2555) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์ตุ้มโฮมลูกหลานบ้านเหล่าลิ่ง พบว่ารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์ตุ้มโฮม ลูกหลานบ้านเหล่าลิ่ง คือ LING MODEL ประกอบด้วยการเรียนรู้ การค้นหาความถนัด การสร้างเครือข่าย การปลูกฝัง การเรียนรู้พื้นฐานวิถีชุมชนบนความพอเพียง สอดคล้องกับผลการศึกษา

ของ สุภาวดี วิทิตินกร (2552) ที่ได้ทำการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
บทบาทหน้าที่หลักของหน่วยงานและสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ทุกระดับในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริม
ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วย ขั้นตอนเรียนรู้ 4 ขั้นคือ ขั้นปรับตัว
ขั้นสาธิตวิธีทำ ขั้นนำ และขั้นพัฒนาต่อยอดความรู้ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุน
พัฒนามาบทาสตรีจังหวัดขอนแก่น

ปัญหาการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มสตรีผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปปลาข้าว
ทรงเครื่องสมุนไพร บำรุงผิวสว่าง ตาบลดองแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า
กลุ่มมีปัญหาด้านการตลาด การตลาดไม่กว้างจึงจำหน่ายในหมู่บ้าน จำหน่ายตาม
อำเภอที่มีการจัดงาน ไม่มีเครือข่ายจากองค์กรภายนอกช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์
กลุ่มมีปัญหาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ยังไม่มีความชัดเจน ไม่มีการบันทึก
ข้อมูล ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับ
การดำเนินงานของกลุ่มได้ ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่า การจัดการการตลาดของผลิตภัณฑ์จะ
ต้องใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะผ่านช่องทางสื่อ Internet จึงจะได้ผล และ
เป็นการประชาสัมพันธ์วงกว้าง นอกจากนี้การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลข้อหนึ่ง
ในหกข้อ คือ ความโปร่งใส หากไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่สามารถ
ตรวจสอบได้ อาจเกิดปัญหาด้านความโปร่งใส ผลการศึกษานี้แตกต่างจากผลการศึกษา
ของ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2548) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้
ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต
ได้ประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ
โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาเข้าไปรับผิดชอบโดยตรง

3. การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทธรรมาภิบาลของกลุ่มสตรี กองทุน
พัฒนามาบทาสตรีในจังหวัดขอนแก่น

การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มสตรีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่ม
ศักยภาพสมาชิกกองทุนพัฒนามาบทาสตรี ในการเขียนโครงการ บ้านบ่อนกเขา ตำบล
เขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มสตรีบ้านบ่อนกเขา ขาดการ

ติดตามประเมินผลที่ได้รับการฝึกอบรมกลุ่มสตรีในการเขียนโครงการ ขาดงบประมาณสนับสนุน เพื่อพัฒนาศักยภาพสตรี ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป ขาดการสร้างเครือข่ายด้านวิชาการ หมกเงินอุดหนุนในการพัฒนาศักยภาพสตรี ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ในการพัฒนาศักยภาพสตรี เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรสร้างเครือข่ายวิชาการเน้นการมีส่วนร่วมจึงจะได้ผล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของกิตติม บุญชูวิทย์ และทัศนีย์ บุญชูวิทย์ (2551) ที่ได้ทำการศึกษากการพัฒนากระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง

ข้อค้นพบที่น่าสนใจจากผลการวิจัยนี้ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดขึ้นได้ตั้งแต่บุคคลจำความได้ มีการสังเกต การจดจำ นำไปสู่การกระทำ ค้นหาความรู้เพิ่มเติมเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีเครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาตั้งแต่การเรียนรู้เพื่อรู้ จนถึงการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเอง และมีอิทธิพลต่อครอบครัว และชุมชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า สตรีที่จดทะเบียนเป็นสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เป็นกลุ่มเครือข่ายที่พี่น้องหรือผู้ที่คุ้นเคยกัน แต่คนยากจนชายขอบเข้าไม่ถึงข้อมูล จึงไม่มีโอกาสเป็นสมาชิกกองทุนได้ ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานงานกับกลุ่มบุคคลทุกระดับ ทั้งในระดับชนบทและระดับเมือง ที่มีฐานะยากจน ในการสร้างความเท่าเทียมทางด้านโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาการเรียนรู้

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า บางโครงการที่กู้ยืมมาพัฒนาอาชีพ แต่ไม่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อที่จะได้ทราบผลการดำเนินงาน หากพบปัญหาจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เกิดความมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ต่อไป

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า การที่จะพัฒนาสตรีให้มีความเข้มแข็งด้านศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง เครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาสตรี คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาสตรีโดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านศักยภาพ ด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มสตรีมีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำมากกว่าที่จะพัฒนาอาชีพ ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนหมวดเงินอุดหนุน เพื่อพัฒนาศักยภาพสตรี ร้อยละ 20.0 ส่วนหมวดเงินอุดหนุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 80.0 และนอกจากนี้ยังมีกลุ่มสตรีมีความต้องการที่จะปรับหมวดเงินทุนอุดหนุน ร้อยละ 50.0 ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนเงินกู้ยืมหมวดเงินทุนหมุนเวียน และหมวดเงินทุนอุดหนุน ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.0) ตามความต้องการของกลุ่มสตรี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสตรีฯ ในพื้นที่เดิมหรือพื้นที่ใหม่เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลระดับกว้างและข้อมูลเชิงลึก ต่อไป

2.2 ควรทำวิจัยเชิงประเมินผลเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มสตรีที่ได้รับการสนับสนุน หมวดเงินอุดหนุนกับหมวดเงินทุนหมุนเวียน ในจังหวัดขอนแก่นหรือพื้นที่อื่น

2.3 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Action Research: PAR) เพื่อต้องการทราบปัญหาและความต้องการ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามโครงการกลุ่มสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทั้งนี้เพื่อที่จะได้พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มสตรีได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนสำคัญแห่งความสำเร็จของงานวิจัยฉบับนี้ อาทิ ศาสตราจารย์ ดร.ยุพา วงศ์ไชย รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ ธีระวิศิษฐ์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย อาทิ รองศาสตราจารย์ ดร.ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร ทองกระจาย รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต แดนสีแก้ว จึงขอขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ และขอขอบคุณ คุณศรีสุดา ราชธา นักพัฒนาสังคม ระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น และคุณอุทุมพร แก้วบ้านเหล่า สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในเรื่องกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

และประการสำคัญ หากไม่มีท่านเหล่านี้ งานวิจัยนี้ก็ยากที่จะสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี อาทิ ประธานกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทั้ง 10 กลุ่ม นักวิชาการพัฒนาชุมชนประจำตำบล เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการวิจัย และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน

²รองศาสตราจารย์ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รป.ม.

และอาจารย์ประจำหลักสูตร รป.ด. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

³อาจารย์ ดร. ประธานหลักสูตร รป.ด.

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

⁴อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

⁵เจ้าหน้าที่คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

⁶นักวิจัยอิสระ

เอกสารอ้างอิง

กล้า สมตระกูล. (2551). ระเบียบแห่งชีวิต 3 การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ออนไลน์) ที่มา: <https://www.gotoknow.org/ports/155951> สืบค้น 20 เมษายน 2558.

กิตติม์ บุญชูวิทย์ และทัศนีย์ บุญชูวิทย์. (2551). การพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2557). การเรียนรู้ตลอดชีวิต. (ออนไลน์). ที่มา <http://www.snc.lib.su.ac.th/snclibblog/?p=17929>. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2557.

คู่มือกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดด้าบล. (2555). สำนักงานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คำกล่าว นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในการประชุม World Economic Forum, 7 มกราคม 2555 ณ เมือง ดาวอส ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

จุลสารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี. ฉบับที่ 4 มกราคม 2556.

ชลอนนพ อัมพรัตน์. (2550). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล

ตำบลในเขตอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชาย โพธิ์สีดา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ:
อัมรินทร์พรินติ้ง พับลิชชิ่ง.

ทิพยา กิจวิจารณ์. (2559). **วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา**. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

มานิตย์ ซาซีย. (2555). รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์คุ้มโฮม
ลูกหลาน บ้านเหล่าลิ่ง. **วารสารวิจัย มข.** 2(3) : กรกฎาคม-กันยายน 2555,
283-297.

สถาบันพระปกเกล้า (2546). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในกรุงเทพฯ**: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำเริง จันทรสวรรณ. (2547). **สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ภาควิชา
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาวดี วาทิกทินกร. (2549). **การวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต**.
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดน่าน. <https://pachalee.wordpress.com/2010/03/09>. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 22 มิถุนายน 2558.

อนันต์ งามสะอาด. (2553). Lifelong education learning (ออนไลน์) ที่มา : [https://www.sisat.ac.th. Main/mdin/lifelong222doc](https://www.sisat.ac.th/Main/mdin/lifelong222doc). สืบค้น 20 เมษายน 2558.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2549). **การจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอด
ชีวิต : ส่วนสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เอี่ยมพร ทองกระจाय. (2558). รายงานการบรรยาย เรื่อง “การพัฒนาการเรียนรู้ตลอด
ชีวิตของกลุ่มสตรีกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตามหลักธรรมาภิบาล
จังหวัดขอนแก่น.” วันที่ 19 มีนาคม 2558 ณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.

เอกสาร **พลังผู้หญิงสร้างสรรค์ประเทศไทย**, 2555.